

Lukas kapitel 24. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Lukas Kapitel 24 Uppståndelsen kring den tomma graven (Luk 24:1–12)
Översättning

På första veckodagen kom de tidigt i gryningen till graven med de salvor de berett. De fann att stenen hade rullats undan från graven, men när de gick in, fann de inte Herrens Jesu kropp. De visste inte vad de skulle tro, men plötsligt stod två män framför dem i kläder som det lyste om. De blev bestörta och böjde sina ansikten mot jorden. Men männen sade: Varför söker ni den levande bland de döda? Han är inte här. Han är uppstånden. Kom ihåg, vad han sade er om Människosonen, när han ännu i Galileen: han måste överlämnas i syndares händer, korsfästas och uppstå igen på tredje dagen. Då kom de ihåg hans ord och vände tillbaka från graven och berättade allt detta för de elva och alla de andra. Det var den Maria som var från Magdala och Johanna och den Maria som var mor till Jakob. Också de andra kvinnorna instämde och sade detsamma till apostlarna. Men dessa höll alltsammans för löst prat och trodde dem inte. Petrus begav sig dock iväg och sprang till graven. Han lutade sig ned och såg bindlarna men ingenting annat. Då gick han hem till sitt, förbryllad över det som hänt.

Kommentar

Alla fyra evangelisterna låter oss veta att det var kvinnor som tidigt på ”första veckodagen” (vår söndag) kom till graven och upptäckte att stenen var undanrullad och graven tom. Deras första reaktion var häpnad och förskräckelse. Ingen tycks ha tänkt sig möjligheten av att Jesus hade uppstått. Några förväntningar i den vägen hade ingen bland lärjungarna. Kvinnornas förskräckelse ökades ytterligare, berättar nu Lukas, när de fick se två män med ett sällsamt utseende. Männen frågade dem varför de söker den levande bland de döda. De påminner dem om vad Jesus hade sagt redan i Galileen: att han skulle lida och dö men uppstå på tredje dagen. Kvinnorna skyndar tillbaka för att berätta för apostlarna vad som hänt, men de mottas med djup skepsis. Ingen tror dem på deras ord. Evangelisternas olika berättelser vittnar om den totala förvirringen denna morgon, då människor springer om varandra och ingen tycks ha fått riktigt klart för sig vad kvinnorna egentligen hade sett och hört. Uppgifterna går isär om en rad detaljer, alldeles som man kunde vänta vid en så oväntad och omvälvande upplevelse. Kvinnorna hade ju inte heller fått något uppdrag att ”förkunna uppståndelsen”. De hade fått en hälsning att framföra till apostlarna, en detalj som Lukas inte ens nämner, eftersom den saknade all betydelse för framtiden.

Det viktiga är att lägga märke till hur fullkomligt överraskande uppståndelsen var. Detta var ingenting som man hoppats på eller väntat sig. Vad Jesus sagt om den saken hade tydligen gått dem alla förbi, så som obegripliga påståenden brukar göra. Tron på uppståndelsen var minst av allt resultatet av ett önsketänkande.

Kvinnorna som Lukas nämner är först Maria Magdalena, som omtalas av alla evangelisterna. Sen nämner han en Johanna, som han redan förut omtalat som en lärjunge till Jesus (8:2), men som annars är okänd. Den Maria, som var Jakobs mor, nämns däremot hos Markus och torde vara ”den andra Maria” som Matteus talar om. Lukas låter oss veta, att det också fanns andra kvinnor med. Markus talar om en Salome.

Lukas har en intressant uppgift, som annars bara finns hos Johannes, nämligen att Petrus skyndade till graven och fann den tom, utan att kunna komma till klarhet om vad som hänt. Längre fram (i vers 24) får vi veta att Petrus inte var ensam om att gå dit. Det är en av de många punkter där Lukas berör sig med Johannes. Man har velat påstå att det beror på senare tillägg i Lukasevangeliet hämtade från Johannes. Den teorin bygger på att dessa ställen (vers 12 och delar av 36, 40, 51 och 52) saknas i den yngsta av de fyra handskrifter som anses vara mest vittnesgille. Men en viktig papyrus – betydligt äldre än de nämnda handskrifterna – som har kommit i dagen i vår tid, innehåller alla dessa ställen. Det finns alltså skäl att tro att de hör till den ursprungliga texten. Att Lukas kände till lärjungarnas besök vid graven (som annars bara Johannes berättar om) framgår ju också av Emmausberättelsen (vers 24).

Jesus visar sig för Emmausvandrarerna (Luk 24:13–35)

Översättning

Samma dag var två av dem på vandring till en by som hette Emmaus, sextio stadier från Jerusalem. De gick där och talade med varandra om allt detta som hänt. Medan de var upptagna av sitt samtal och sina frågor, närmade sig Jesus själv och slog följe med dem. Men det var något som hindrade dem att se, och därför kände de inte igen honom. Han frågade dem: Vad är det ni går här och talar så ivrigt om? Då stannade de och såg bedrövade ut. Men den ene av dem, som hette Kleopas, svarade honom: Du är väl den ende främlingen i Jerusalem som inte har hört vad som hänt där under dessa dagar? Han frågade: Vad då? Och de svarade: Det som har hänt med Jesus från Nasaret, han som var en profet, mäktig i gärningar och ord inför Gud och allt folket: hur våra överstepräster och rådsherrar utlämnade honom och fick honom dödsdömd och korsfäste honom. Men vi hade hoppats att det var han som skulle förlossa Israel. Och inte nog med det. I dag är det tredje dagen sen det hände, och nu har några kvinnor bland de våra gjort oss alldeles förvirrade. Tidigt i morse gick de till graven men fann inte hans kropp, och så kom de tillbaka och sade att de rentav sett en syn med några änglar, som sade att han lever. Några av de våra gick då till graven och fann att det var som kvinnorna sade, men honom såg de inte till. Då sade han till dem: Vad ni är oförståndiga och tröghjärtade till att tro allt det som profeterna har talat! Måste inte Messias lida allt detta? Var det inte så han skulle gå in i sin härlighet? Sedan började han med Moses och alla profeterna och uttydde för dem det som var skrivet om honom i alla skrifterna.

Så nalkades de byn som de var på väg till, och han låtsades som om han tänkte vandra vidare. Då bad de honom bevakande: Stanna kvar hos oss. Det lider mot kväll och solen dalar. Då gick han in och stannade hos dem. När han nu låg till bords med dem, tog han brödet, läste välsignelsen, bröt det och gav åt dem. Då öppnades deras ögon och de kände igen honom. Men han försvann ur deras åsyn. Och de sade till varandra: Blev inte våra hjärtan brinnande i oss, när han talade med oss på vägen och i skrifterna öppna sig för oss? I samma stund bröt de upp och vände tillbaka till Jerusalem och fann de elva församlade och deras följeslagare med dem. De sade: Herren är verkligen uppstånden, han har visat sig för Petrus! Då berättade de två vad som hänt på vägen och hur de hade känt igen honom när han bröt brödet. **Kommentar**

Denna berättelse hör till de pärlor i evangeliet som Lukas ensam har bevarat åt oss. Mästerligt målas stämningen på påskdagen. Den tomma graven har inte väckt någon tro. Den har bara ökat tyngden av allt det obegripliga som lärjungarna har att brottas med. Det är två djupt desillusionerade män som nu vänder hem, tydligen för att börja sitt vardagsarbete igen. Allt vad de väntat på honom, som de trodde var Guds Messias, har gått om intet. De har kvar hela sin kärlek till honom, men de har ingenting att hoppas på. De är skakade, upprörda och besvikna.

Så kommer en främling och frågar vad det är som de har tagit så hårt. De låter förstå att han borde veta det. Hela Jerusalem har talat om den saken. Och så ger de luft åt sin besvikelse. Men då börjar främlingen förebrå dem deras otro. Sen börjar han undervisa dem och går igenom allt vad Skriften har sagt om Messias och hur han måste bli förkastad och lida för att till slut vinna seger. Lukas nämner här de tre huvuddelarna av judarnas heliga Skrift: lagen, profeterna och ”skrifterna”. Meningen är att hela Skriften vittnar om Kristus, Guds Smorde.

Så vandrar man vidare. Det måste ha varit i Palestinas vackraste vår, när Judeens backar är översållade av röda anemoner. De vandrar lär knappast ha haft ögon för dem, helt upptagna som de var av att lyssna, när främlingen ”öppnade skrifterna” för dem och de fick se Guds plan och mening med sin Messias.

Så börjar skuggorna förlängas och man nalkas byn dit de var på väg. Var den låg vet vi inte. Flera platser tävlar om äran att vara bibliska Emmaus. En av dem heter i dag Kubebe och ligger på 60 stadiers avstånd, dvs en dryg mil från Jerusalem. En annan heter Amwas och har alltså namnet för sig, men ligger betydligt längre bort.

De båda vandrarna övertalar nu främlingen att stanna över natt hos dem. De går in och lägger sig till bords. Då tar främlingen brödet, som om han vore värden, läser välsignelsen och bryter det. Då först känner de igen honom. Men i samma stund är han borta.

Berättelsen visar oss vad man byggde uppståndelsetron på i urförsamlingen. Den tomma graven var ett faktum, men den bevisade i och för sig ingenting. Det avgörande var att Jesus själv sökte upp sina lärjungar och visade sig för dem. Men för att förstå att det var han och vad det betydde att han uppstått, behövdes det något mera. Man måste förstå Skriften. Det var med hjälp av dess vittnesbörd, som man kunde se och tro. Och man behövde måltidsgemenskapen, nattvarden. Berättelsen säger, att tron på uppståndelsen är en tro på den levande Herren, som kommer till de sina i Ordet och nattvarden. Därför är det möjligt för oss alla att bli vissa om hans uppståndelse.

Vem Kleopas var vet vi inte. Han nämns bara här. Själva namnet är den förkortade familjära formen av det grekiska Kleópatros. Den kan ha använts i stället för det semitiska Klopas. Det namnet bars (enligt Joh 19:25) av maken till en av de kvinnor som stod vid korset. Kan det möjligen ha varit samme man? Om denne Klopas uppges det – hundra år senare – att han var bror till Josef och att hans son blev biskop i Jerusalem. Men här rör vi oss om obestyckta uppgifter. Vi får nöja oss med att veta att sådana namn en gång har sagt människor mer än de säger oss. De har manat fram bilden av personer som man känt eller som varit bekantas bekanta. Och det har sin betydelse också för oss att få den påminnelsen om att allt detta en gång tilldrog sig bland obetydliga vardagsmänniskor som vi själva.

Så skyndar de båda tillbaka till Jerusalem med den stora nyheten. Och där finner de allting förändrat. Herren är verkligen uppstånden! Det är sanning! Han har visat sig för Petrus!

Den detaljen är värd att märka. Vi finner den också hos Paulus i den äldsta redogörelse för den Uppståndnes uppenbarelse som bevarats åt oss (1 Kor 15:3 f), en redogörelse som Paulus säger att han själv fått lära sig som en del av det apostoliska budskapet. Där nämns först i raden av uppenbarelser att Jesus ”visade sig för Kefas”. Annars hör vi ingenting om den saken. Hur det gick till vet vi alltså inte. Lukas visar här åter, vilken bred kunskap han skaffat sig om händelserna kring Jesus, en kunskap som går utöver de andra synoptikernas och omfattar sådant som annars bara nämns hos Johannes eller Paulus. Jesus visar sig för lärjungarna (Luk 24:36–43) **Översättning**

Medan de talade om detta, stod han själv mitt ibland dem och sade: Frid vare med er! De greps av skräck och bestörtning och trodde att de såg en ande. Men han sade: Varför blir ni så förskräckta? Varför låter ni tvivel stiga upp i era hjärtan? Se på mina händer och mina fötter. Det är ju jag själv. Rör vid mig och se. En ande har ju inte kött och ben, som ni ser att jag har. När han sagt det, visade han dem sina händer och fötter. När de då tvivlade av idel glädje och häpnad, sade han till dem: Har ni något att äta? Då räckte de honom ett stycke stekt fisk och han tog det och åt i deras åsyn. **Kommentar**

Liksom Johannes låter Lukas oss veta, att Jesus på påskdagskvällen plötsligt stod bland sina församlade lärjungar. Men

Johannes har inte varit hans källa. Lukas berättar självständigt och med andra detaljer. Huvudvikten ligger på detta att Jesus efter uppståndelsen var lika verklig som någonsin förut. På något vis var han förvandlad. Lärjungarna på vägen till Emmaus kände först inte igen honom, alldeles som Johannes berättar om lärjungarna vid Gennesarets sjö eller Maria vid graven. Men ändå var han samme Jesus. Även om han inte var jordisk – enligt Johannes gick han denna kväll genom stängda dörrar – så var han ändå verklig. Han hade en kropp. (Paulus kallar den ”en härlighetskropp”;, Fil 3:21). Han var inte en ”ande”. Uppståndelsen innebär inte att själen blir vid liv, när kroppen dör. Det är fråga om en ny skapelse, lika konkret och verklig som den vi nu lever i. Paulus har uttryckt det så, att Jesus är ”förstlingen”;, ”den förstfödde från de döda”. Först av alla har han brutit den gestalt, som tillhör den nya skapelsen.

Lukas – ensam – berättar att den Uppståndne åt ett stycke fisk (som fanns att få också i Jerusalem). Senare handskrifter tillägger ”och ett stycke honungskaka”. Syftet är tydligen att klargöra, att han verkligen hade en kropp. Men några vidare slutsatser kan man knappast dra av denna detalj, som inte har någon motsvarighet på något annat ställe i Nya Testamentet.

Den Uppståndne förklarar Skriften (Luk 24:44–49)

Översättning

Sedan sade han till dem: Nu kan ni förstå det jag sade er, medan jag ännu var hos er: att allt måste gå i uppfyllelse som står skrivet om mig hos Moses och profeterna och i psalmerna. Sedan öppnade han deras sinnen så att de kunde förstå skrifterna. Och han sade till dem: Så står det skrivet: Messias måste lida, och på tredje dagen skall han uppstå, och i hans namn skall det predikas omvändelse till syndernas förlåtelse för alla folk. I Jerusalem skall ni börja. Ni skall bli vittnen om detta. Se, jag skall sända ned över er vad min Fader har utlovat. Men ni skall hålla er stilla här i staden tills ni blir beklädda med kraft från höjden.

Kommentar

Allt vad Lukas har att berätta om den Uppståndne tilldrar sig i Jerusalem eller trakten däromkring. Matteus talar däremot om Galileen, och Johannes bekräftar båda traditionerna. Hade vi endast Lukasevangeliet, skulle vi kunna tro att Jesus efter att ha talat till lärjungarna – på påskdagens kväll? – strax efteråt blev upptagen till himmelen. Men nu säger Lukas i Apostlagärningarna, att det rörde sig om en tid av fyrtio dagar, under vilken han ”talade med dem om Guds rike”. Vad Lukas säger i slutet av sitt evangelium får nog fattas som en sammanfattning av det som lärjungarna kom att lära genom uppståndelsen.

Först var det en ny syn på Skriften. Han ”öppnade deras sinnen” så att de kunde läsa Gamla Testamentet i ljuset av det som nu hade hänt. Skriften hade gått i uppfyllelse och nu kunde man förstå den bättre. Jesus själv hade under livstiden sett sin väg tecknad där: genom lidande till härlighet. Men lärjungarna hade inte förstått honom. Nu kunde de se vad han menat. Detta är det kristna sättet att läsa Gamla Testamentet: att se att det är fullt av antydningar och förebilder, som pekar framåt mot Kristus, vilka blir begripliga först när man ser hur de uppfylldes i tidens fullbordan. Återigen framhålls det, att det gäller hela Skriften: både lagen (Moseböckerna) och profeterna (till vilka man räknade också sådana böcker som Samuels- och Konungaböckerna) och Psaltaren, som här står som representant för återstoden, det man kallade ”skrifterna” (ett ord som används i vers 27). Hela Skriften vittnade om Kristus.

Men uppståndelsen betydde något mera. När lärjungarna nu kunde förstå Skriften rätt, visste de att vad som hänt gällde alla folk jorden, och att det var deras uppgift att förkunna det, först och främst i Jerusalem, just i den stad som förkastat och dödat deras Herre, och sedan för alla folk. Vad Gud hade gjort i Gamla Testamentets tid, det skulle nu få sin fortsättning i förkunnelsen om Jesus Kristus.

Ännu ett tredje var en följd av uppståndelsen. Nu skulle Anden komma. Ännu en tid skulle lärjungarna hålla sig stilla i Jerusalem. Sen skulle de ”bekläddas med kraft”. Jesus skulle sända det som Fadern utlovat – ordagrant står det: ”min Faders löfte”. Det är tydligt att Jesus menar den helige Ande. Återigen säger Lukas detsamma som Johannes.

Jesus välsignar de sina och lämnar dem (Luk 24:50–53)

Översättning

Sedan förde han dem ut till Betania och lyfte sina händer och välsignade dem. Och medan han välsignade dem, skildes han från dem och blev upptagen till himmelen. Då föll de ned och tillbad honom och vände tillbaka till Jerusalem med stor glädje. Sedan var de ständigt i templet och prisade Gud.

Kommentar

Jesus för sina lärjungar ut till Oljeberget. Enligt vad Lukas säger i Apostlagärningarna (1:3) skedde det fyrtio dagar efter påsk. Där välsignar han dem, och medan han välsignar dem försvinner han ur deras åsyn. Det hade hänt förut, men denna gång skedde det på ett sätt som gjorde dem vissa om att han blivit ”upptagen till himmelen”. De skulle inte få se honom mera. Men det fyllde dem inte med saknad och en känsla av övergivenhet. Tvärtom: de vände tillbaka till Jerusalem med stor glädje. De visste att han alltjämt var med dem och skulle leda dem, på ett nytt sätt och med en kraft som skulle göra det omöjliga möjligt. Här sägs för första gången att de ”tillbad honom”. Det hade de inte gjort förut, men nu var det en naturlig sak. Han var deras himmelske Herre.

Orden ”blev upptagen till himmelen” saknas i ett par handskrifter men är väl betygade och fordras av sammanhanget. Utan dem blir fortsättningen obegriplig. Det var detta faktum som utlöste lärjungarnas glädje och tillförsikt. Tills vidare uppehöll de sig nu i templet. De väntade på något nytt, som måste komma. Om den saken berättar Lukas i andra delen av sitt verk.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Lukas evangelium